«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Ընթերցանությունը որպես ուսուցման գործիք տարրական

Առարկան՝ դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝Քրիստինե Արամի Թավաղյան

Ուսումնական հաստատություն՝Ա.Պ. Չեխովի անվան №55 հիմն. դպրոց

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն----------3

1.Ընթերցանությունը որպես լեզվի ուսուցման մեթոդ----------5

2. Ընթերցանության տեսակներն ու առանձնահատկությունները----------7

3. Ընթերցանության ուսուցումը տարրական դպրոցում----------9

Եզրակացություններ----------15

Օգտագործված գրականության ցանկ----------17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը. Լեզուն մտածողության միջոց է. այն ուսումնասիրելու ընթացքում պիտի զարգանան սովորողի քննադատաբար և պատկերավոր մտածելու, երևակայություն դրսևորելու, ստեղծարարության, ինչպես նաև բանավոր և գրավոր խոսքով իր մտածումները, անհանգստությունները ձևակերպելու և վերարտադրելու կարողությունը: Այսինքն՝ մայրենի լեզվի ուսումնասիրության հիմնական նպատակը բանավոր և գրավոր խոսք կառուցելու, տեքստ ստեղծելու կարողության ձևավորումն է և սովորողի՝ մարդկանց հետ տարբեր միջոցներով և եղանակներով (ժեստերի լեզու, ցուցադրում, ունկնդրում) հաղորդակցվելու, համագործակցելու, ցանկացած միջավայրում իրեն լիարժեքորեն դրսևորելու, բանակցելու, լսարանի առջև ելույթ ունենալու կարողությունների զարգացումը: Տեքստը լեզվական այն պայմանական միավորն է, որի միջոցով սովորողը հաղորդակցվում է գիտելիքի հետ, սովորում է այն, յուրացնում ու կիրառում իր կենսագործունեության ընթացքում: Արդի տեղեկատվական և տեխնոլոգիական համակարգերի զարգացումների պայմաններում մարդկության գլխավոր խնդիրը քաղաքակրթությունների պահպանումն է և մշակութային ժառանգության փոխանցումը ապագա սերունդներին: Հակառակ դեպքում տեխնոլոգիական մրցավազքը կարող է տանել մարդկային և հոգևոր արժեքների սովի: 21-րդ դարում, որքան էլ որ տարածված լինեն կրթության այլընտրանքային միջոցները՝ աուդիո և վիդեոդասեր և այլն, միևնույն է ընթերցանությունը եղել և մնում է տեղեկատվություն և գիտելիք ստանալու առաջնային և կարևորագույն գործիքը: Ասվածն, անշուշտ փաստում է թեմայի արդիականությունն ու կարևորությունը:

Ընթերցանությունը խոսքի գործունեության տեսակ է ընկալմամբ և տեքստի գրաֆիկորեն ամրագրված բովանդակությունը իմաստավորելու ըստ հաղորդակցության պարամետրերի[1]: Ի՞նչ է նշանակում կարդալ: Պարզապես կարդալ կարողանալը ոչինչ չի նշանակում. ինչ կարդալ և ինչպես հասկանալ կարդացածը: Սա է առաջնայինն ու կարևորը տարրական դպրոցում: Մեր խնդիրն է աշակերտին սովորեցնել ճիշտ կարդալ և սովորեցնել , որ կարդալը բաղկացած է ընթերցանության տեխնիկայից (բառերի, բառակապակցությունների ճիշտ արտասանությունը) և ընթերցանության ըմբռնումից՝ այդ բառերի իմաստը հասկանալուց:

[1] Митрофанова О.Д., Структура научного текста и обучение монологической речи / О.Д. Митрофанова, М., 2001, с. 46.

Աշխատանքի *նպատակն է* ուսումնասիրել ընթերցանությունը՝ որպես կրթության կազմակերպան կարևորագույն գործիք:

Աշխատանքի *խնդիրներն են.*

- Ուսումնասիրել ընթերցանության դերը լեզվի ուսումնասիրման մեթոդաբանության մեջ,
- Ներկայացնել ընթերցանության տեխնիկական ու տեղեկատվական առանձնահատկությունները,
- Քննել տարրական դպրոցում ընթերցանության ուսուցման հիմնական բնութագրիչները:

Աշխատանքի կառուցվածքը: Աշխատանքը բաղկացած է ներածական մասից, բուն հետազոտությունից, որը ներառում է 3 բաժիններ, եզրակացություններից և օգտագործված գրականության ցանկից:

1. Ընթերցանությունը որպես լեզվի ուսուցման մեթոդ

Ընթերցանության դերը լեզվի ուսուցման մեթոդաբանության մեջ դիտարկվում է երկու առումներով՝

- որպես ինքնուրույն նպատակ,
- որպես խոսքային հմտությունների և կարողությունների ձևավորման միջոց:

Վերջին դեպքում ընթերցանությունը օգնում է տիրապետել լեզվի գրաֆիկական համակարգին, նպաստում է խոսքի վերարտադրման և ընկալման հմտությունների ձևավորմանը, բառապաշարային և քերականական լսողական և արտասանական, ինչպես նաև ինտոնացիայի ընկալման հմտությունների և վերբալ հաղորդակցության արդյունավետության բարձրացման այլ կարողությունների ձևավորմանը: Այսպիսով, ընթերցանության շնորհիվ հեշտացվում է սեփական խոսք ստեղծելու և մտքերն արտահայտելու խնդիրը, քանի որ տեքստը ոչ միայն տեղեկատվության աղբյուր է, տարբեր խնդիրներ քննարկելու խթան, այլ նաև սեփականը արտահայտելու մոդել:

Բարձրաձայն կարդալը առանձնահատուկ տեղ է գրավում ընթերցանության գործընթացի և առհասարակ ուսուցման գործընթացի մեջ, քանի որ այն.

1) թույլ է տալիս տիրապետել ուսումնասիրվող լեզվի քերականական-հնչյունական կապերին, այլ կերպ ասած՝ այն հանդես է գալիս որպես ընթերցանության տեխնիկայի յուրացման միջոց,

2) զարգացնում է նախադասության ընկալվող տարրերը սինթագմաների մեջ միավորելու ունակություն,

3) մշակում է հավանական կանխատեսման մեխանիզմներ,

4) նպաստում է ընթերցանության արագության զարգացմանը,

5) թույլ է տալիս վերահսկել ճշգրտությունը,

6) ծառայում է որպես լուռ ընթերցանության ուսուցման միջոց. դա պայմանավորված է նրանով, որ ընթերցանության երկու ձևերի ուսուցման հիմքում ընկած հիմնական մեխանիզմները ընդհանուր են, ուստի ընթերցանության մեխանիզմների ձևավորումն ինքն իրեն ավելի հեշտ է վերահսկել բարձրաձայն

ընթերցանության միջոցով, երբ բոլոր գործընթացները ենթակա են ընթերցողի անմիջական դիտարկմանը,

7) ծառայում է որպես արտահայտչական ընթերցանության ուսուցման միջոց[2]:

Սովորելու սկզբնական փուլում բարձրաձայն կարդալը անհրաժեշտ պայման է ընթերցանության տեխնիկայի զարգացման համար: Ուսուցման ավելի բարձր փուլերում բարձրաձայն կարդալը գործվում է որպես ընթերցվածի բովանդակությունը հասկանալու, ճշգրտությունը վերահսկելու, ինչպես նաև արտահայտչական ընթերցանության ուսուցման միջոց: Մեթոդաբանական ուսումնասիրություններում բարձրաձայն կարդալը համարվում է խոսքի գործունեության համակցված տեսակ, որը կապված է ոչ միայն տեքստում պարունակվող տեղեկատվության իմաստային ընկալման, այլև բանավոր խոսքում դրա հետագա վերարտադրության հետ:

Ընթերցանությունը որպես խոսքի ինքնուրույն տեսակ, ուսուցանելու նպատակն է սովորողի մոտ զարգացնել տեքստից տեղեկատվություն դուրս բերելու ունակությունը այնքանով, որքանով անհրաժեշտ է հատուկ հաղորդակցական խնդիր լուծելու համար: Սա ներառում է ընթերցանության որոշակի տեսակների յուրացում և տեքստում պարունակվող տեղեկատվությունը հասկանալու տեխնիկա:

Ընթերցանությունը՝ որպես ուսումնական գործիք, առաջին հերթին կապված է իմաստի ընկալման հետ: Հետևյալ հիմնական հմտությունները, որոնք ընկած են ընթերցանության հիմքում, անմիջականորեն կապված են նաև իմաստի ընկալման հմտությունների ձևավորման հետձևավորման հետ.

• կանխատեսել տեղեկատվության բովանդակությունը, կառուցվածքն ու նշանակությունը,

• որոշել թեման, հիմնական միտքը,

• տեքստը բաժանել իմաստային մասերի,

• հիմնականը երկրորդականից առանձնացնել,

• գնահատել տեքստի բովանդակությունը,

• մեկնաբանել տեքստը[3]:

Ընթերցանությունը կապված է խոսքի գործունեության բոլոր տեսակների հետ.

---

[2] Рогова Г. В., Верещагина И. Н., Языкова Н. В. Методика обучения английскомуязыку. 1—4 классы. М.: Просвещение, 2007, с 46.
[3] Նույն տեղում, էջ 52:

- գրելու հետ, քանի որ նրանք օգտագործում են լեզվի նույն գրաֆիկական համակարգը (տպագիր տեքստ),
- լսելու հետ, քանի որ երկուսն էլ հիմնված են մտավոր գործունեության վրա՝ կապված տեքստի ընկալման, վերլուծության և սինթեզի հետ,
- խոսելու հետ, քանի որ բարձրաձայն կարդալը վերահսկվող խոսք է,իսկ անձայն ընթերցանությունը, որը ներառում է և' լսողությունը, և' խոսքը:

Ս.Ֆ. Շատիլովը ընթերցանության հմտությունների տակ հասկանում է լեզվական երևույթների տեսողական-խոսքային -լսողական ավտոմատացված կապեր իրենց նշանակության հետ[4]:

Այսպիսով, ընթերցանության հմտությունները հնարավորություն են տալիս.

- հաստատել քերականական-հնչյունային համապատասխանություններ,
- համապատասխանություն հաստատել բառի գրաֆիկական պատկերի և նրա լսողական-խոսքային-շարժիչ պատկերի միջև,
- ընթեռնելի միավորների ճիշտ հոդային ձևավորում;
- բառը, բառակապակցությունը բառապաշարը փոխկապակցել դրանց նշանակության հետ.
- բառի քերականական ձևը, դարձվածքները փոխկապակցել դրանց նշանակության հետ.

Ասվածից հետևում է, որ ուսումնական գործընթացի կոնկրետ պայմաններում ընթերցանության ուսուցումը կարող է լինել և' ինքնուրույն նպատակ, և' խոսքի գործունեության այլ տեսակների յուրացման միջոց: Այս երկու նպատակները, որպես կանոն, հատվում են: Ընթերցանության ուսուցման գործընթացը ճիշտ կազմակերպելու համար պետք է իմանալ, որ սա բավականին բարդ և ակտիվ մտավոր գործընթաց է, որի նպատակը գրավոր (տպագիր) աղբյուրից անհրաժեշտ արտալեզվական տեղեկատվությունը քաղելն է:Այսինքն ընթերցանությունն ինքնին բուն նպատակից վերածվում է այլ նպատակին հասնելու գործիքի, միջոցի:

[4] Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе, М. , 1977, с. 27.

2. Ընթերցանության տեսակներն ու առանձնահատկություններ

Ինչպես արդեն նշեցինք, ընթերցանությունը լեզվի արդյունավետ ուսուցման գործիք է: Հատկապես նկատելի է ընթերցանության դրական ազդեցությունը լեզվական նյութի մտապահման վրա, ինչպես նաև դրական է ազդում խոսքի գործունեության այլ տեսակների զարգացման վրա: Դա պայմանավորված է խոսքի գործունեության տարբեր տեսակների հոգեբանական մեխանիզմների, անալիզատորների ընդհանրությամբ: Մեծ է ընթերցանության դերը բառապաշարի ձևավորման գործում: Ընթերցանության ընթացքում հաճախ հանդիպող բառային միավորները դառնում են ակտիվ, յուրացվում և օգտագործվում են բանավոր խոսքում: Ընթերցանության ժամանակ ակամա մտապահում է տեղի ունենում: Հետևաբար, լեզու սովորելիս ընթերցանության տեքստերը կազմվում են՝ հաշվի առնելով լեզվական միավորների բազմակի կրկնությունը: Ե'վ մայրենի, և' օտար լեզուների դասավանդման ժամանակ առավել հաճախ օգտագործվում են ուսումնական տեքստի տեսակներ, որոնք ըստ էության նախանշում են նաև աշխատանքի ձևերը՝ կարդալ բարձրաձայն և ինքն իրեն, չթարգմանված և թարգմանված, պատրաստված և անպատրաստ, դասարանում և տանը:

Ընթերցանության ուսուցման աշխատանքը սկսվում է ընթերցանության տեխնիկայի, բարձրաձայն կարդալու և ինքն իրեն կարդալու հմտությունների զարգացման փուլից: Այս աշխատանքն իրականացվում է լեզվի հնչյունական ասպեկտի հետ սերտ կապով՝ արտասանության հստակեցմամբ, ուսումնասիրվող լեզվի ռիթմամեղեդային և ինտոնացիոն մոդելների յուրացումով:

Բարձրաձայն կարդալը պետք է ապահովի տառ-հնչյուն հարաբերությունների յուրացում, նպաստի խոսքի իմաստային և ռիթմիկ-մեղեդային հարաբերություններում հատվածների բաժանելու հմտության ձևավորմանը և որոշակի բլոկների կողմից գրաֆիկական նյութի ընկալմանը: Ընթերցանության ուսուցման գործընթացը կազմակերպելիս, աղբյուրներից տեքստ ընտրելիս, խորհուրդ է տրվում նկատի ունենալ վերը նշված գործոնները, որոնք կարող են կամ նպաստել տեղեկատվության ըմբռնմանը, կամ զգալիորեն խոչընդոտել դրան:

Նախապատրաստված ընթերցանությունը ներառում է լեզվական դժվարությունների վերացում, նախքան տեքստը կարդալը: Միևնույն ժամանակ շատ կարևոր է, որ լեզվական նյութի վրա աշխատանքը չբացահայտի տեքստի բովանդակությունը: Հետևյալ տեխնիկան կարելի է օգտագործել՝ վերլուծելով առկա ձևաբանական և շարահյուսական դժվարությունները, օգտագործելով այլ

բառարանային նյութեր, սովորել նոր բառեր այլ բառապաշարով: Ամեն դեպքում, նման աշխատանքում տեքստի կոնկրետ արտահայտությունների վերլուծությունը անցանկալի է[5]:

Անպատրաստ ընթերցանությունը հատկապես տարրական դպրոցում կատարվում է հարմարեցված՝ լեզվականորեն հեշտացված, տեքստերի վրա: Դրանք կարող են պարունակել անծանոթ բառեր, կոնստրուկցիաներ, սակայն դրանք չպետք է խանգարեն տեքստի հիմնական տեղեկատվության ընկալմանը[6]:

Ըստ իրականացման վայրի ընթերցանությունը լինում է դասարանական և տնային: Հասուն ընթերցանությունը բնութագրվում է կարդալու տեխնիկական հմտությունների ավտոմատացմամբ՝ միաժամանակ ուշադրությունը կենտրոնացնելով բովանդակության վրա:

Կարդալ սովորեցնելիս կարևոր է ոչ միայն աշակերտների մոտ զարգացնել որոշակի հմտություններ և կարողություններ, որոնք հնարավորություն են տալիս ընթերցանության և ուսուցման գործընթացի սահուն կազմակերպման, այլև հետաքրքրություն առաջացնել ընթերցանության նկատմամբ, ձևավորել նպատակային լեզվով կարդալու ներքին կարիք: Պետք է հիշել, որ կարդալու ունակությունը, որը չի ամրապնդվում մշտական պարապմունքներով, շատ արագ քայքայվում է: Իսկ խոսակցական հմտությունները կործանվում են երկու տարվա ընթացքում, եթե չեն ամրապնդվում կարդալով:

Սովորողի համար նպատակային լեզվով կարդալու անհրաժեշտություն առաջանում է միայն այն դեպքում, երբ ընթերցանության համար առաջարկվող տեքստերը համապատասխանում են նրա ճանաչողական և հուզական կարիքներին, մտավոր զարգացման մակարդակին: Առաջարկվող տեքստերը կարող են լինել շատ բազմազան ժանրային և թեմատիկ ընդգրկումներով, սակայն դրանք պետք է մեծ հետաքրքրություն առաջացնեն սովորողի մոտ:

3. Ընթերցանության ուսուցումը տարրական դպրոցում

Ուսուցման սկզբնական փուլում ընթերցողական հմտությունների բնորոշ առանձնահատկությունն այն է, որ ըմբռնման գործընթացն ընկալման գործընթացի հետ միաժամանակ տեղի չի ունենում: Այլ կերպ ասած՝ ըմբռնումը տարանջատվում է ընկալման գործընթացից: Այս գործընթացը պայմանավորված է ավտոմատացված

[5] Митрофанова О.Д. նշվ. աշխ., էջ 54
[6] Митрофанова О.Д. նշվ. աշխ., էջ 54-55:

ընթերցանության հմտությունների անբավարար մակարդակով, որի արդյունքում աշակերտն իր ուշադրությունը կենտրոնացնում է ընթեռնելի միավորի գրաֆիկական պատկերի և նրա լսողական-խոսքային-շարժիչ պատկերի միջև կապ հաստատելու վրա, մինչդեռ տեքստի բուն իմաստը վերածվում է նախապատմության և գիտակցվում ավելի ուշ: Փորձառու ընթերցողի ավտոմատացված տեխնիկական հմտությունները թույլ են տալիս նրան կենտրոնանալ անծանոթ տեքստի բովանդակային-իմաստային կողմի վրա: Ուստի ընթերցանության ուսուցման խնդիրն է տարրական դպրոցում ուղիղ կապ հաստատել բառի գրաֆիկական պատկերի և դրա իմաստի միջև:

Այսպիսով, ընթերցանության հմտություններն այն հիմքն են, որոնք ապահովում են գրավոր հաղորդագրության մեջ պարունակվող տեղեկատվության ըմբռնումը:

Ընթերցանության տեխնիկական կողմի ուսուցումը կապված է լեզվական և հոգեբանական բնույթի մի շարք դժվարությունների հետ՝ պայմանավորված ինչպես ընթերցանության գործընթացում տեղեկատվության ընկալման և իմաստային մշակման առանձնահատկություններով, այնպես էլ ուսումնասիրվող լեզվի առանձնահատկություններով:

Լեզվական դժվարությունները կախված են յուրացվող լեզվի առանձնահատկություններից և պայմանավորված են քերականա-հնչյունաբանական հարաբերությունների անկայունությամբ, որոնք պայմանավորված են տվյալ լեզվի ուղղագրական և հնչյունական համակարգերի տարբերություններով: Օրինակ՝ տարբեր տառերի համակցություններում նույն տառի արտասանության անհամապատասխանությունը:

Այսպիսով, կարդալիս ուսանողները պետք է հաղթահարեն ուսումնասիրվող լեզվում որոշ տառերի ուրվագծի համընկնման հետ կապված դժվարությունները:

Իրենց հերթին, հոգեբանական դժվարությունները պայմանավորված են.

- ուսանողների խոսքային հիշողության մեջ բավականաչափ ուժեղ լսողական-խոսքային-շարժիչ պատկերների բացակայությամբ, որը կրտսեր աշակերտներն ունենում են մայրենի լեզվով ընթերցանություն սովորեցնելիս[7],

[7] Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. Проблемы и перспективы, М., "Просвещение", 1988, с.56.

- կրթական և ճանաչողական դրդապատճառների անկայունությամբ և իրավիճակայինությամբ,
- փոքր տեսադաշտով,
- մտավոր գործընթացների (հիշողություն, ուշադրություն և այլն) զարգացման անբավարար մակարդակով: Այսպիսով, աշխատանքային հիշողությունը մեծ նշանակություն ունի ընթերցանության համար, որն օգնում է կարճ ժամանակով պահպանել նախադասության (կամ սինթագմայի) այն մասերը, որոնք հետագա համակցման դեպքում հանգեցնում են ընթերցվածի ըմբռնմանը,
- չհիմնավորված ռեգրեսիվ աչքի շարժումներով[8]:

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարելի է փաստել, որ տարրական դպրոցում կարդալու հմտությունների զարգացումը պետք է պարունակի հետևյալ հիմնական բաղադրիչները.

- ✓ իմանալ տառերի անունները և տառերը փոխկապակցել նրանց հնչյունային համարժեքի հետ,
- ✓ ճիշտ արտասանել անծանոթ բառը առանձին և նախադասության մեջ,
- ✓ բառը փոխկապակցել իմաստի հետ,
- ✓ ճանաչել արդեն ծանոթ բառերը նոր տեքստում,
- ✓ լողալ տեքստի կառուցվածքում (օրինակ, դնել վերնագրեր, հատվածավորել),
- ✓ սովորել տեքստի տեսակները (չափածո, հանգ, պատմվածք),
- ✓ պահպանել ուղղագրության կանոնները,
- ✓ բարձրաձայն արտահայտիչ և ճիշտ կարդալ,
- ✓ որոշել նոր բառերի իմաստը ըստ բառակազմության և համատեքստի,
- ✓ հաղթահարել հոդակապության վրա կենտրոնացվածությունը[9]:

Այս բոլոր թվարկված հմտությունները նախատեսված են սահուն ընթերցանության պայմաններ ապահովելու համար՝ որպես բանավոր հաղորդակցության ձև:

Արդեն սկզբնական փուլում սովորողներին տարբեր կերպ կարդալ սովորեցնելիս զարգանում են ընթերցանության բոլոր տեսակները՝ միևնույն ժամանակ լուծելով երկու կարևոր խնդիր.

---

[8] Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке, М., 1973, с. 149.
[9] Азоровская А.Е. Чтение - вот лучшее умение. Коммуникативная методика, М., 2003, с.84.

1) կենտրոնացում այն հմտությունների վրա, որոնք ապահովում են ընթերցանության ընկալունակ կողմը,
2) ուշադրությունը միաժամանակ ուղղվում է իմաստային խնդիրների լուծմանը՝ տեղեկատվությունը հասկանալուն, ըմբռնելուն և մշակելուն:

Պետք է հիշել, որ առաջին ընթերցումը կատարվում է լուռ և կապված է հիմնական բովանդակության ըմբռնման հետ:

Հայտնի է, որ ընթերցանության տեխնիկան բավարար պայման չէ տեքստը հասկանալու համար, և տեխնիկական հմտությունների և տեքստի ընկալման միջև կապը պարզ չէ, ինչը գործնականում նշանակում է անբավարար զարգացած ընթերցանության տեխնիկայով իմաստը հասկանալու հնարավորություն և, ընդհակառակը: Ուստի տարրական դպրոցում ընթերցանության հիմնական ու գերխնդիր է կարդացածը հասկանալ սովորեցնելը:

Բարձրաձայն կարդալը կարող է լավ արտասանական հմտություններ զարգացնելու վարժություն լինել և կարող է նպաստել խոսելու հմտությունների զարգացմանը, եթե այն ողջամտորեն է կազմակերպված:

Ընթերցանության հմտությունների զարգացման համար տեքստերի ընտրությունը պետք է կատարվի հետևյալ հիմնական սկզբունքների խիստ հաշվառմամբ.

- Երեխայի ընթերցողական հետաքրքրություններ,
- Բնագրերի հասանելիություն. Որքանով է տվյալ տեքստը հասանելի ու հասկանալի տվյալ տարիքի ու աշակերտի կարողություններին,
- Թեմաների ու ժանրերի բազմազանություն,
- Հեղինակների լայն ընդգրկում՝հայ և համաշխարհային մանկագիրներ:

Ընթերցանության ուսուցման կարևորագույն բաղդրիչը, ինչպես նշեցինք, իմացական մակարդակն է, կարդացածը հասկանալու կարևորությունը: Ուստի բուն տեքստի ընթրցանությանը պետք է հաջորդեն նպատակային առաջադրանքները, ստեղծագործական բնույթի հանձնարարականները: Ընդ որում հարցերը պետք է ձևավորված լինեն այնպես, որ քայլ առ քայլ վեր հանեն ստեղծագործության ենթատեքստը, հասկանան այն ներթաքույց գաղափարը, որ չի երևում, բայց հեղինակը հենց դա է ցանկանում ի ցույց դնել:

Դասը պետք է վարել երկու փուլով, որոնցից առաջինը կներառի ճիշտ խոսքն ու բառերի քերականական կազմը, երկրորդ մասը կկենտրոնանա իմացական ու

վերլուծական կարողությունների վրա: Այստեղ առաջնային ու կարևոր է այն հանգամանքը, որ աշակերտը ոչ թե պիտի լինի դիտողի դերում, այլ անմիջականորեն գործընթացի մասնակիցը: Ուսուցիչը պետք է հնարավորություն տա աշակերտներն իրենք հարցեր ուղղեն միմյանց, վերլուծեն ու պատասխանեն, ինքնուրույնաբար հանգեն եզրակացությունների, արտահայտեն իրենց կարծիքը, մի խոսքով ակտիվորեն մասնակցեն իրենց գիտելիքների ձեռքբերմանը:

Դասի երկրորդ մասում լեզվական խնդիրների ուղղումը պետք է հաճախ մղել երկրորդ պլան՝ ավելի շատ հնարավորություն տալով երեխաներին ազատ արտահայտել մտքերը, չվախենալ սխալվելուց: Աշխատանքի երկրորդ մասում գերակա նպատակը պետք է լինի զուտ բնագրի, բովանդակության յուրացումը, ներքին շերտերի մեջ թափանցումն ու հերոսների բնութագրումը՝ անհրաժեշտության դեպքում վերընթերցելով բնագրի որոշ հատվածներ:

Բացի այդ իմաստի ընկալմանը նպաստող կարևորագույն գործոններից է մշտական համեմատություն, նախորդ տեքստի ու քննարկվողի միջև ընդհանրությունների ու հակադրությունների դուրսբերումը, հերոսների համեմատությունը և այլն:

Ընթերցանության հմտությունների բարելավմանն ու ընթերցանությունը որպես ուսուցման գործիք դարձնելուն նպատակաուղղված դասերը կարծում ենք արդյունավետ կլինի տարրական դասարաններում իրականացնել <<շրջված դասավանդում մեթոդով>>՝նախապես քննարկվող ու վերլուծվող նյութը հանձնարարելով տանը: Մեթոդը առաջին հերթին հնարավորություն կտա ժամանակ խնայել դասարանական ընթերցանության վրա: Բացի այդ, նման աշխատանքները հնարավորություն են տալիս.

- Ապահովել գործուն կապ դասանյութի ու շրջապատող աշխարհի հետ,
- Զարգացնել երեխաների հաղորդակցական հմտությունները,
- Ձևավորել ու զարգացնել համագործակցային, համեմատական, վերլուծական կարողություններ,
- Զարգացնել հետազոտական հմտություններ արդեն իսկ տարրական դպրոցից,
- Նպաստել ճիշտ սոցիալիզացիային ու պատկերացում ձևավորել հասարակական համակարգերի ու հարաբերությունների մասին:

Մասնավորեցնեքն ասվածը օրինակներով.

Երեխաներին, իհարկե, ծնողական համայնքի գործուն մասնակցությամբ հանձնարարվում է կարդալ <<Շունն ու կատուն>>, տանը պատրաստվել ստեղծագործության դերային ներկայացմանը, ինչպես նաև մտածել առանձին կերպարների առավելությունների ու թերությունների մասին:

Դասարանական քննարկումները կարելի է տանել հիմնականում հետևյալ հարցադրումների ուղղությամբ.

- Համեմատել շան և կատվի բնավորությունների առանցքային գծերը,
- Ինչու կոնֆլիկտ հասունացավ,
- Ինչպես կարելի էր խուսափել կոնֆլիկտից,
- Եթե լինեի դատավոր ում կարդարացնեի,
- Որ հերոսին բնավորության ինչ գիծ է պակասում, որը կա իմ մոտ ու որի շնորհիվ ինքս կխուսափեի նմանատիպ իրավիճակից:

Կարծում ենք նմանատիպ աշխատանքները ավելի տպավորիչ ու խորքային կարող են դառնալ գործուն միջառարկայական կապեր ստեղծելու շնորհիվ: Մասնավորապես, կարելի է միջառարկայական կապես ստեղծել <<Ես և շրջակա>>. <<Երգ>>, <<Կերպարվեստ>>, <<Մաթեմատիկա>> և այլ առարկաների հետ՝ մեծացնելով դասի հետաքրքրությունն ու արդյունավետությունը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ամփոփելով վերը նշված նյութը՝ կապված հիմնական կարդալ սովորելու խնդիրների ու ընթերցանության՝որպես կրթական գործիքի ուսումնասիրության հետ, մենք կարող ենք մի քանի եզրակացություններ անել.

1. Ընթերցանությունը խոսքի գործունեության տեսակ է և բարդ հոգեֆիզիոլոգիական գործընթաց, որը կարող է իրականացվել միայն որոշակի լեզվական բազայի վրա՝ հիմնված հնչյունական և բառագիտական գիտելիքների վրա:
2. Ընթերցանության հմտությունների զարգացումը պետք է հաշվի առնի այս գործընթացի երկու ասպեկտ՝ ընթերցանության տեխնիկան և գրավոր հաղորդագրության ընկալումն ու դրա տեղեկատվության ըմբռնումը: Համակարգված և նպատակային ուսուցումը, հատուկ վարժությունները հաջողելու գլխավոր նախապայմաններն են:
3. Լեզվի ուսուցման նախնական փուլում առաջնայինը ընթերցանության հիմնական հմտությունների զարգացումն է, որի հիման վրա հնարավոր է աստիճանական անցում դեպի տարբեր նպատակներով ընթերցանությունը:
4. Ընթերցանության վերահսկողության օբյեկտը պետք է լինի տեքստի բովանդակության ըմբռնումը, այլ ոչ թե նրա լեզվական նյութը:
5. Խոսքի բոլոր տեսակների համար փոխկապակցված ուսուցման իրագործելիության և արդյունավետության վերաբերյալ մեթոդական դիրքորոշումը ներառում է խոսքային այլ հմտությունների զարգացմանը զուգահեռ ընթերցանության հմտությունների՝ և ամենից առաջ խոսելու ուսուցում: Միաժամանակ պետք է պահպանվի հնչյունական և բառագիտական-քերականական նյութի միասնությունը՝ որպես սովորողի խոսքային ստեղծագործության հիմք:
6. Հետևաբար բավականին լուրջ խնդիր է դրված մանկավարժի առջև ստեղծագործաբար մոտենալ ընթերցանության յուրաքանչյուր դասի, գեղարվեստական ձևավորում տալ ամեն մի թեմայի ու հնարավորինս բազմազան ու հետաքրքիր մատուցել: Միայն այդ ճանապարհով հնարավոր կլինի երեխային ոգևորել ու մղել դեպի ընթերցանությունը: Ուստի դասն ավելի հետաքրքիր դարձնելու համար կարելի է ճկուն միջառարկայական կապեր ստեղծել: Դա հնարավորություն կտա թեման ուսումնասիրել փոքրիկ քայլերով, բայց ամողջական: Միջառարկայական ինտեգրման միջոցով ընթերցանության

դասի անցկացումը կհարստացնի մատուցվող նյութը, հնարավորություն կտա ուսուցչին ազատ գեղարվեստական լուծումներ գտնել ցանկացած առարկայի հետ կապեր ստեղծելով, ինչպես նաև երեխային կմղի թեմայի՝ հնարավորինս համապարփակ ու բազմակողմանի ուսումնասիրությանը:

7. Առաջին դասարանում որքան շատ կարողանա ուսուցիչը գրքի նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնել, որքան սահուն ու անկաշկանդ իրականացնի վերջինիս հետ հաղորդակցումը, այնքան մեծանաում է ընթերցող, հետևաբար նաև վերլուծող ու իրավիճակում ճիշտ կողմնորոշվող աշակերտի ձևավորման հավանականությունը:
8. Հետևաբար կարծում ենք, որ դասընթացը լավագույնս հաջողելու միջոցը նրա բազմազան ու հետաքրքիր անցկացումն է: Թատերական ներկայացումների բեմադրումը, ստեղծագործության երաժշտական ձևավորումը, դրա շուրջ ձեռքի աշխատանքների ու նկարների ստեղծումը, դասընթացը խաղային տարբեր մեթոդներով անցկացնելը , կարծում ենք, այն միջոցներն են, որոնք կտանեն ուսուցչին դասընթացի առջև դրված նպատակի ու խնդիրների հաղթահարմանը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Азоровская А.Е. Чтение - вот лучшее умение. Коммуникативная методика, М., 2003, с.84.
2. Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. Проблемы и перспективы, М., "Просвещение", 1988,
3. Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке, М., 1973.
4. Митрофанова О.Д., Структура научного текста и обучение монологической речи / О.Д. Митрофанова, М., 2001.
5. Рогова Г. В., Верещагина И. Н., Языкова Н. В. Методика обучения английскомуязыку. 1—4 классы. М.: Просвещение, 2007.
6. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе, М. , 1977.